

Avdelningen för tillväxt och samhällsbyggnad
Eva Marie Rigné
Avdelningen för vård och omsorg
Susanna Eklund, Hasse Knutsson, Ulrika Vestin
Avdelningen för juridik
Pål Resare
Avdelningen för ekonomi och styrning
Klas Danerlöv

Utbildningsdepartementet
10333 STOCKHOLM

Stärkt fokus på framtidens forskningsinfrastruktur (SOU2021:65)

Sammanfattning

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) tackar för möjligheten att lämna synpunkter på betänkandet. Utredaren har under arbetets gång sammanträffat med olika konstellationer av SKR:s medlemmar som förestår lokala och regionala forskningsinfrastrukturer, och i vissa fall medverkar i nationella infrastrukturer. Förbundet beklagar att betänkandet behandlar endast de sistnämnda, då följderna blir att många av de angelägna och komplexa frågorna om skärningsytorna mellan de olika typerna av infrastrukturer och därmed nivåer av styrning samt finansiering i samverkan inte diskuteras i utredningen.

SKR anser att:

- det är positivt att en genomlysning görs av styrning, finansiering och organisation av forskningsinfrastruktur men betänkandets analys och förslag behöver kompletteras med en analys av den forskningsinfrastruktur som regioner och kommuner ansvarar för, och regeringens fortsatta beredning av ärendet behöver inkludera detta;
- tydliggörande av kopplingen av nationella forskningsinfrastrukturer till de långsiktiga forskningspolitiska mål som formuleras i forsknings- och innovationspolitiska propositioner är positivt, liksom att bredda representationen av intressenter i forskningspolitiska beredningen till att omfatta samhällsrepresentanter vilka medverkar i såväl målformuleringar som prioriteringar;
- förslaget att inrätta en ny central myndighet med ansvar för forskningsinfrastruktur av särskilt nationellt intresse behöver fortsatt utredas;
- förslaget att ta ut avgifter av forskningsinfrastrukturanvändare enligt ESV:s modell riskerar att motverka användning av idag underutnyttjade forskningsinfrastrukturer varför en fördjupad konsekvensanalys behövs;

- en sammanhållen organisation för digital infrastruktur för forskning bör prioriteras – det är dock ett alltför oklart förslag var denna ska placeras för att kunna ta ställning till;
- tillstyrker förslaget att till Rådet för forskningens infrastrukturer (idag placerat vid Vetenskapsrådet) inkludera företrädare för hälso- och sjukvårdshuvudmännen men att ändringar av förordning 2009:75 med instruktion för Vetenskapsrådet 14§ bör utpeka företrädare för hälso- och sjukvårdsmän, inte ”vårdsektorn”.

Allmänt – betänkandets kapitel 3-5 Bakgrund, definitioner och avgränsningar; Organisation av forskningsinfrastruktur; Finansiering av forskningsinfrastruktur

Som utredaren konstaterar är begreppet forskningsinfrastruktur vittomfattande och svårt att avgränsa. Direktiven till utredningen anger ”centrala forskningsanläggningar, databaser, avancerade mätverktyg, forskningsbibliotek, biobanker eller storskaliga beräkningsresurser, alltså verktyg eller resurser som är nödvändiga för att bedriva forskning. Infrastruktur kan ibland även inkludera tillgång till expertis och samverkansplattformar kring beslutsfattande, lärande eller analys”.

Nationell forskningsinfrastruktur av särskilt intresse exemplifieras med synkrotronljusanläggningen MAX IV, samt det nationella centret Science for Life Laboratory (SciLifeLab).

SKR anser att det varit värdefullt med en mer djuplodande analys av gränssnitt och samspel mellan lokala, regionala och nationella forskningsinfrastrukturer samt innovationsinfrastrukturer. Inte minst de senare är av avgörande betydelse för regional utveckling och tillväxt. De har också stor betydelse som arena för forskning och innovation i samverkan mellan olika forskningshuvudmän, som regioner, kommuner och näringsliv. Det finns också vissa oklarheter kring vilka infrastrukturer som egentligen omfattas av utredningen – biobanker pekas t.ex. ut i direktiven som nationell resurs men är ju hälso- och sjukvårdsmännens, alltså icke-statliga.

En helhetsbild är önskvärd också för att undvika överlappande satsningar som görs av olika huvudmän. På s. 21 för utredaren ett resonemang om vikten av att vidga perspektiven så att näringslivets delaktighet i både uppbyggnad och användning av forskningsinfrastruktur genom olika samverkansformer kan stärkas. SKR anser att detta resonemang kan utvidgas till att också omfatta regioner och kommuner. SKR håller med om att ändrade förordningar med instruktioner till Vetenskapsrådet (VR) och Vinnova som tydliggör myndigheternas uppdrag avseende detta behövs.

SKR anser att regeringen i sin fortsatta handläggning av betänkandet behöver komplettera kunskapsunderlaget med en helhetsbild och analys av denna.

Utredningens förslag

Den politiska styrningen av nationell forskningsinfrastruktur ska utvecklas genom att forskningspolitiska propositioner används för att förtydliga mål och prioriteringar

SKR anser att ambitionen att tydliggöra styrningen av nationell forskningsinfrastruktur genom att låta forskningspolitiska propositioner omfatta även denna är lovvärd. Det är i synnerhet viktigt att låta ”fler relevanta aktörer bidra i processen” (s.232) liksom att bredda deltagandet i forskningsberedningen så att denna omfattar forskningshuvudmän utanför universitet och högskolor, dock med beaktande av forskningens frihet och oberoende.

Förslaget att tydliggöra myndigheterna Vetenskapsrådets (VR) respektive Vinnovas roller och ansvar avseende forskningsinfrastruktur är positivt. Rådet för forskningens infrastrukturer (RFI) som idag är placerat vid VR, föreslås få en breddad representation så att både näringslivet och hälso- och sjukvårdshuvudmän bereds plats.

SKR tillstyrker en sådan förändring men föreslår en annan formulering än betänkandets.

En central myndighet med ansvar för forskningsinfrastruktur av särskilt nationellt intresse samt digitala infrastrukturer

SKR anser att betänkandets förslag om en ny myndighet är oklart och behöver fortsatt utredas. Det torde vara ett naturligt första steg att utröna om inte befintliga myndigheten Vinnovas uppdrag kan utökas i stället för att inrätta ytterligare en ny myndighet för en sektor där det redan finns många och ganska små myndigheter. Det är också oklart om den föreslagna nya myndigheten i själva verket är två, en med särskilt ansvar för digitala infrastrukturer (se följande avsnitt).

Samla digitala infrastrukturer för forskning i en myndighet

SKR delar utredningens bedömning om behovet av samordning av understödjande digitala infrastrukturer för forskning inom universitets- och högskolesektorn. SKR anser det är särskilt angeläget att utveckla en säker digital infrastruktur för att hantera utlämning, analys, bearbetning och lagring av känslig data i forsknings- och innovationssyfte. Utifrån det ramverk som utredningen presenterar är det dock oklart om en ny myndighet krävs. I ett första steg bör man undersöka om någon befintlig myndighet kan stärkas som sammanhållande och koordinerande aktör. I det fortsatta arbetet bör man även beakta arbetet med en sammanhållen digital infrastruktur som Myndigheten för digital förvaltning bedriver.

SKR påminner också om att tillgängliggörandet av e-forskningsinfrastrukturer (exempelvis publikationsdatabaser) vilka behövs för öppen vetenskap inte genomförts i Sverige. VR och Kungliga Biblioteket (KB) har uppdrag rörande detta men arbetet med genomförandet går långsamt. SKR anser att detta arbete behöver prioriteras,

påskyndas och samordnas med betänkandets föreslagna utveckling av digitala forskningsinfrastrukturer.

Lärosäten ska få ta ut avgifter vid användning av nationell forskningsinfrastruktur i enlighet med Ekonomistyrningsverkets förslag (ESV 2020:13)

Ur ett samhällsekonomiskt perspektiv är det viktigt att forskningsinfrastrukturer används. Ekonomistyrningsverket (ESV) har tidigare lämnat ett förslag på hur dessa belägna vid universitet och högskolor kan avgiftsbeläggas. SKR anser att ett ökat avgiftsuttag riskerar att motverka den önskade effekten ökat nyttjande av forskningsinfrastrukturer och att det krävs en fördjupad konsekvensanalys av detta förslag innan det genomförs.

Ändringar i förordningen om MAX IV-laboratoriet samt SciLifeLab

Utredaren föreslår ändringar i förordningen om MAX IV-laboratoriet som tydliggör att detta ska tillgängliggöras även för näringslivet. SKR anser att en sådan förordningsändring med fördel kan omfatta även regioner och kommuner. Över huvud taget kan intresset hos dessa av tillgängliggörande av forskningsinfrastrukturer likställas med näringslivets, vilket bör beaktas i regeringens fortsatta beredning.

För Nationellt centrum för livsvetenskaplig forskning (SciLifeLab) föreslås en ändring avseende att styrelsen bör innehålla en företrädare för näringslivet. SKR anser att styrelsen också bör innehålla en företrädare för hälso- och sjukvårdsmän.

Ändring i förordningen (2009:975) med instruktion för Vetenskapsrådet

SKR tillstyrker förslaget att till Rådet för forskningens infrastrukturer (placerat vid Vetenskapsrådet) inkludera företrädare för hälso- och sjukvårdshuvudmän men att förslaget till ändringar av förordning 2009:75 med instruktion för Vetenskapsrådet 14§ bör utpeka företrädare för hälso- och sjukvårdsmän, inte ”vårdsektorn”.

Sveriges Kommuner och Regioner

Anders Knape
Ordförande